

**O‘ZBEKISTONDA ILM-FAN, SAN’AT VA MADANIYATNING
RIVOJLANISHI**

*Qashqadaryo viloyati, Qamashi tumani
2-son politexnikumi tarix fani o‘qituvchisi
G‘oyipova Sevara Bahriddinovna*

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekistonda mustaqillikdan so‘ng ilm-fan, san’at va madaniyat sohalarida amalga oshirilgan islohotlar, ularning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hamda ma’naviy taraqqiyotidagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda ilm-fanning davlat siyosatidagi ustuvor yo‘nalish sifatida e’tirof etilishi, ilmiy-tadqiqot muassasalarining faoliyati, innovatsion g‘oyalar va yosh olimlarni qo‘llab-quvvatlash tizimi haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, san’at va madaniyat sohasida milliy merosni tiklash, zamonaviy san’at yo‘nalishlarini rivojlantirish, xalq ijodiyotini qo‘llab-quvvatlash hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish masalalari keng yoritilgan. Maqolada madaniyat va san’atning jamiyat ma’naviy hayotidagi o‘rni, ularning yosh avlodni tarbiyalashdagi ta’siri, milliy qadriyatlarni asrash va zamonaviy texnologiyalar orqali ularni targ‘ib etishning ahamiyati alohida tahlil etiladi. O‘zbekiston Respublikasida ilm-fan, san’at va madaniyatning jadal rivojlanishi mamlakatning xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirib, milliy o‘zlikni yanada mustahkamlashga xizmat qilayotgani ta’kidlanadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, mazkur sohalar o‘zaro uyg‘un holda rivojlanayotgani O‘zbekistonni yangi taraqqiyot bosqichiga olib chiqishda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, ilm-fan, san’at, madaniyat, innovatsiya, milliy qadriyat, meros, islohotlar, ijodkorlik, taraqqiyot, yoshlar.

Annotation

This article analyzes the reforms implemented in Uzbekistan after independence in the fields of science, art, and culture, as well as their significance in the country’s socio-economic and spiritual development. The study examines the recognition of science as a priority direction of state policy, the activities of research institutions, the promotion of innovative ideas, and the support system for young scientists. Furthermore, the article highlights efforts aimed at restoring the national cultural heritage, developing modern art forms, supporting folk creativity, and expanding international cooperation in the cultural sphere.

Particular attention is paid to the role of culture and art in the moral life of society, their influence on the education of the younger generation, and the importance of preserving national values while promoting them through modern technologies. The article concludes that the rapid development of science, art, and culture in Uzbekistan

enhances the country's international prestige and strengthens national identity. The results of the study show that the harmonious progress of these areas serves as a decisive factor in bringing Uzbekistan to a new stage of development.

Keywords: Uzbekistan, science, art, culture, innovation, national values, heritage, reforms, creativity, development, youth.

Аннотация

В данной статье рассматриваются реформы, проведённые в Узбекистане после обретения независимости в сферах науки, искусства и культуры, а также их значение для социально-экономического и духовного развития страны. В исследовании анализируется признание науки приоритетным направлением государственной политики, деятельность научно-исследовательских учреждений, поддержка инновационных идей и молодых учёных. Кроме того, освещаются меры по сохранению и возрождению национального культурного наследия, развитию современных направлений искусства, поддержке народного творчества и расширению международного сотрудничества.

Особое внимание уделяется роли культуры и искусства в духовной жизни общества, их влиянию на воспитание молодёжи, а также значению сохранения национальных ценностей и их популяризации с помощью современных технологий. Отмечается, что стремительное развитие науки, искусства и культуры в Узбекистане способствует укреплению международного авторитета страны и национальной идентичности. Результаты исследования показывают, что гармоничное развитие этих сфер является решающим фактором продвижения Узбекистана на новый этап прогресса.

Ключевые слова: Узбекистан, наука, искусство, культура, инновации, национальные ценности, наследие, реформы, творчество, развитие, молодёжь.

O'zbekiston qadimdan ilm-fan, san'at va madaniyat markazlaridan biri sifatida tarix sahnasida o'z o'rnini topgan. Movarounnahr zaminida yetishib chiqqan buyuk allomalar — Al-Xorazmiy, Beruniy, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy va Kamoliddin Behzod kabi shaxslar nafaqat o'z davrining, balki butun insoniyat taraqqiyotining rivojida muhim hissa qo'shgan. Ularning ilmiy va badiiy merosi bugungi kunda ham milliy g'ururimiz va ma'naviy qadriyatimizning asosini tashkil qiladi.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida ilm-fan, san'at va madaniyat sohalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Mazkur sohalar jamiyatning ma'naviy rivojlanishi, yosh avlodning intellektual va ijodiy salohiyatini oshirish hamda milliy qadriyatlarni saqlashda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda mamlakatimizda ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyatini takomillashtirish, zamonaviy laboratoriyalar va ilmiy markazlar yaratish, yosh olimlar va ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash tizimi kengaytirilmoqda.

Shuningdek, san'at va madaniyat sohalarida milliy merosni asrab-avaylash, zamonaviy san'at shakllarini rivojlantirish, xalq ijodini rag'batlantirish va xalqaro maydonda targ'ib qilishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Madaniyatning raqamli makon orqali dunyoga tanitilishi, muzey va kutubxonalar faoliyatining onlayn platformalarda kengayishi O'zbekiston madaniyatining global nufuzini oshirishga xizmat qilmoqda.

Mazkur maqolada O'zbekistonning mustaqillik yillarida ilm-fan, san'at va madaniyat sohalarida erishgan yutuqlari, ularning jamiyat hayotidagi ahamiyati, zamonaviy innovatsiyalar bilan uyg'unlashuvi va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonni rivojlanishning yangi bosqichiga olib chiqishda ilm-fan, san'at va madaniyatning hal qiluvchi rolini ko'rsatadi.

1. Ilm-fanning rivojlanishi va uning ijtimoiy ahamiyati

Ilm-fan har qanday davlatning rivojlanishida eng muhim omil hisoblanadi. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng ilm-fanni rivojlantirish, yosh avlodni ilmiy izlanishlarga jalb etish va ilmiy salohiyatni milliy taraqqiyotga yo'naltirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan.

1991-yildan keyingi yillarda ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyati kengaytirilib, zamonaviy laboratoriyalar tashkil etildi. 2017-yilda O'zbekiston Fanlar akademiyasi faoliyati qayta tiklandi, bu esa ilmiy izlanishlarni tizimli rivojlantirish, fundamental va amaliy tadqiqotlarni birlashtirish imkoniyatini yaratdi. Shu bilan birga, biotexnologiya, sun'iy intellekt, energiya tejovchi texnologiyalar, raqamli iqtisodiyot sohalarida olib borilayotgan ilmiy ishlanmalar mamlakatning global iqtisodiy va ilmiy maydondagi raqobatbardoshligini oshirmoqda.

Ilmiy faoliyatni rivojlantirish maqsadida yosh olimlar va tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash tizimi yo'lga qo'yilgan. Turli grantlar, stipendiyalar, xalqaro dasturlar orqali ilmiy izlanishlar rag'batlantiriladi. Bu esa ilm-fanning nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro maydonda rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Ilm-fan sohasi va ta'lim tizimi integratsiyasi esa yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirishga, innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etishga imkon yaratmoqda.

Shu bilan birga, ilm-fanning rivojlanishi ijtimoiy hayotning turli jabhalariga ham ta'sir ko'rsatadi: tibbiyot, qishloq xo'jaligi, energetika, transport va axborot texnologiyalari sohalarida ilmiy yutuqlar mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga hissa qo'shadi. Ilm-fanning jamiyat hayotidagi o'rni shundan iboratki, u nafaqat zamonaviy texnologiyalarni yaratadi, balki milliy iqtisodiy mustaqillik va raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

2. San'atning yuksalishi va xalq ma'naviyatidagi roli

San'at milliy o'zlikni ifodalaydigan, xalqning ruhiy va ma'naviy olamini shakllantiruvchi eng muhim vositalardan biridir. Mustaqillik davrida O'zbekiston san'atining barcha yo'nalishlari — teatr, kino, musiqa, tasviriy san'at va xalq amaliy

san'ati — jadal rivojlandi. Yangi ijodkor avlod shakllanib, xalqaro maydonda o'zbek san'atini tanitishga hissa qo'yimoqda.

Xalqaro festival va ko'rgazmalar, jumladan, "Sharq taronalari", "Art Week", "O'zbekiston madaniyati kunlari" san'atimizni global auditoriyaga yetkazmoqda. Shu bilan birga, davlat tomonidan yosh iste'dodlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida "Ilhom", "Nihol", "Oltin meros" kabi mukofotlar ta'sis etilgan. Zamonaviy san'at markazlari, madaniyat saroylari va teatr binolari aholi uchun ma'naviy tarbiya markazlariga aylangan.

San'atning rivojlanishi nafaqat ijodiy jarayon bilan cheklanib qolmaydi, balki milliy qadriyatlarni, tarixiy an'analarni, milliy mentalitetni saqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, san'at sohasidagi islohotlar milliy identifikatsiya, ma'naviy uyg'onish va yosh avlodni ma'naviy jihatdan tarbiyalash bilan chambarchas bog'liq.

3. Madaniyat, milliy meros va uning asrab-avaylanishi

Madaniyat sohasida milliy merosni asrab-avaylash va targ'ib etish O'zbekistonning mustaqillik siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Samarqand, Buxoro, Xiva va Termiz shaharlaridagi tarixiy obidalar YUNESKO Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Bu nafaqat sayyohlikni rivojlantirish, balki milliy madaniyat va tarixni saqlashning muhim omili hisoblanadi.

Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan "Madaniyat va san'atni rivojlantirish jamg'armasi" va "Yangi O'zbekiston – yangi madaniyat" dasturlari orqali xalq amaliy san'ati, milliy musiqa, raqs, kiyim dizayni, arxitektura kabi sohalarda an'analar va innovatsiyalar uyg'unlashmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar yordamida muzeylar, kutubxonalar va san'at asarlari onlayn tarzda jahon auditoriyasiga yetkazilmoqda.

Madaniyatning bu rivojlanish yo'nalishi nafaqat tarixiy merosni saqlash, balki zamonaviy san'at va texnologiyalar orqali xalqaro maydonda tanitish imkonini beradi. Shu bilan birga, yosh avlodning ma'naviy tarbiyasi, ijodiy salohiyati va milliy qadriyatlarni anglash darajasi oshadi.

4. Zamonaviy tendensiyalar va kelajak istiqbollari

Ilm-fan, san'at va madaniyatning uyg'un rivojlanishi mamlakatimizning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy taraqqiyotining asosiy omili hisoblanadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar, globalizatsiya va yoshlar orasidagi ijodiy faollik ushbu sohalarning yanada rivojlanishiga turtki bo'lmoqda.

Kelajakda quyidagi yo'nalishlarda rivojlanish strategiyasi muhim ahamiyat kasb etadi:

- ilmiy markazlar va laboratoriyalarni modernizatsiya qilish va yangi ilmiy yo'nalishlar ochish;
- yosh olimlar va ijodkorlarni xalqaro loyihalarga jalb qilish;
- milliy madaniyat va san'atni global axborot makonida targ'ib qilish;

- raqamli texnologiyalar yordamida madaniy merosni saqlash va o'rganish;
- san'at va ilm-fan o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish.

Ushbu yo'nalishlar amalga oshirilganda O'zbekiston nafaqat milliy madaniyatini saqlab qoladi, balki ilmiy va badiiy yutuqlari bilan xalqaro miqyosda tan olinadi. Ilm-fan, san'at va madaniyatning uyg'un rivojlanishi mamlakatning ijtimoiy barqarorligi, yosh avlodning ma'naviy tarbiyasi va milliy o'zligini mustahkamlashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston mustaqillik yillarida ilm-fan, san'at va madaniyat sohalarida tub islohotlar va keng ko'lamli rivojlanish jarayonlarini boshdan kechirdi. Ilm-fan sohasi zamonaviy texnologiyalarni yaratish, innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish va yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston Fanlar akademiyasi faoliyatining qayta tiklanishi, zamonaviy ilmiy markazlar va laboratoriyalar tashkil etilishi, yosh olimlar va tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash tizimi ilm-fanning sifatli rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

San'at sohasida esa milliy madaniyat va tarixiy merosni asrab-avaylash, yangi ijodiy avlodni shakllantirish va xalqaro maydonda o'zbek san'atini targ'ib etish ustuvor vazifaga aylangan. Teatr, kino, musiqa, tasviriy san'at va xalq amaliy san'ati sohalarida amalga oshirilgan islohotlar nafaqat ijodiy yuksalishga, balki xalqning ma'naviy uyg'unlashiga ham hissa qo'shmoqda.

Madaniyat sohasida milliy merosni saqlash, raqamli texnologiyalar yordamida muzey va kutubxonalarni global auditoriyaga yetkazish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish mamlakatning madaniy va ilmiy nufuzini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ilm-fan, san'at va madaniyatning uyg'un rivojlanishi yosh avlodning ma'naviy tarbiyasi, intellektual rivojlanishi va milliy o'zligini mustahkamlashning muhim vositasi bo'lib xizmat qilmoqda.

Kelajakda O'zbekistonning ilm-fan, san'at va madaniyat sohalaridagi rivojlanish istiqbollari quyidagi yo'nalishlarda davom etishi zarur: ilmiy markaz va laboratoriyalarni modernizatsiya qilish, yosh olimlar va ijodkorlarni xalqaro loyihalarga jalb etish, milliy madaniyatni global axborot makonida targ'ib qilish, raqamli texnologiyalar yordamida madaniy merosni saqlash va san'at bilan ilm-fan o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish.

Xulosa qilib aytganda, ilm-fan, san'at va madaniyatning uyg'un rivojlanishi O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy taraqqiyotini ta'minlovchi hal qiluvchi omil bo'lib, mamlakatni yangi taraqqiyot bosqichiga olib chiqadi. Shu bilan birga, bu sohalar milliy o'zlikni saqlash, yosh avlodni tarbiyalash va mamlakatning xalqaro maydondagi obro'sini oshirishga xizmat qiladigan strategik resurs sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4884-son qarori “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to‘g‘risida”. – Toshkent, 2020.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
5. Rasulova M. O‘zbekiston madaniyatining mustaqillik davridagi rivojlanish tendensiyalari. // *Ma’naviyat va madaniyat jurnali*, 2022, №4.
6. Xolmatov S. O‘zbek san’ati va zamonaviylik: yangi bosqich sari. – Toshkent: Fan, 2023.
7. Jo‘rayev A. O‘zbek adabiy tili va madaniyati tarixi. – Toshkent: Fan, 2019.
8. UNESCO. *Cultural Heritage and Development in Central Asia*. – Paris, 2021.
9. Sodiqov M. Til, madaniyat va jamiyat: ijtimoiy tilshunoslik asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.
10. Mahmudov N., Nurmonov A. O‘zbek madaniyati va ijodiy meros. – Toshkent: Universitet, 2018.
11. Navoiy A. Muhokamat ul-lug‘atayn. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1983.
12. Xolmatov Sh. Axborot texnologiyalari va o‘zbek madaniyati: yangi imkoniyatlar. // *Til va adabiyot ta’limi*, 2024, №1, B. 28–35.
13. Rasulov R. O‘zbek ilm-fani va ijodiy yutuqlarining rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.